

неправомірну вигоду, що характеризуються нестійкістю загальної спрямованості особистості, прагненням до збагачення.

Посередництво слід визнати кримінально караним незалежно від розміру отриманої суми, цінностей тощо, тобто не пов'язувати злочинність даного діяння зі значним розміром предмета надання та одержання неправомірної вигоди.

На сьогодні в Україні в галузі запобігання, протидії, розслідування та розкриття корупційних правопорушень проведена велика робота:

1) прийнято Закон України «Про запобігання корупції», в тому числі ряд антикорупційних законодавчих актів;

2) впроваджено антикорупційну стратегію на вищому державному рівні;

3) визначено напрямки боротьби із корупцією.

Найдоцільніший спосіб запобігання та протидії корупції – це ліквідація причин та умов, що спричиняють її утворення та сприяють її існуванню.

З цією метою слід регулярно збільшувати авторитет та вплив державної служби, посилювати мотивацію у виді матеріальної вигоди, відповідного суспільно-правового та матеріально-технічного забезпечення, зокрема підвищити рівень відповідальності за вчинення правопорушень у сфері протидії та запобігання корупції.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: закон України від 18.10.2019 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>. (дата звернення: 30.10.2019).

Садченко Олександр Олексійович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ

СУТНІСТЬ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО- ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Будь-яка наука, у тому числі й теорія судової експертизи, оперує певною системою понять і визначаючих її термінів. Однозначне їх розуміння є необхідною умовою правильного використання наукових положень. Термін «методика» використовується у криміналістичній літературі давно, він став звичним і для мови судових експертів.

Різним аспектам методики проведення судової експертизи, приділяла увагу значна кількість науковців, які досліджували експертну методику як вид практичної діяльності, як наукову категорію, як стандарт, як нормативний документ. З даного питання існують праці Т. Аверьянкової, М. Бондар, С. Бичкової, А. Вінберга, В. Гончаренка, Ф. Джавадова, Н. Клименко, М. Митричева, Д. Мирського, І. Пирога, А. Полтавського, В. Орлової, М. Сегая, М. Щербаковського, О. Шляхова та інших авторів. Однак, як свідчить аналіз наукової та методичної літератури, опитування судових експертів, ця проблема має давню історію і до сьогодні залишається невирішеною низка проблем як теоретичного так і практичного характеру.

Загальним для усіх довідкових видань є розуміння методики як «сукупності правил, методів, способів доцільного проведення будь-якої роботи» [1, с. 522; 6, с. 43]. У цих виданнях, наявна вказівка на структуру, складові частини (сукупність правил, методів, способів), а також на її призначення (призначення для доцільного проведення будь-якої роботи).

О. Р. Шляхов дає таке визначення експертної методики: це система методів, прийомів і технічних засобів, що застосовуються для вирішення конкретних завдань у певній послідовності» [5, с. 17].

У спеціалізованих довідкових виданнях експертна методика тлумачиться як система рекомендацій щодо вибору застосування методів дослідження даного роду (виду) судової експертизи та формування необхідної матеріально-технічної бази дослідження [9, с. 222–223].

На думку В. С. Мітрічева, методика експертного дослідження – це цілеспрямоване і системне використання сукупності прийомів і методів, з найбільшою ефективністю, що призводить до вирішення певного роду питань [5, с. 18].

Усі ці визначення експертної методики є похідними від поняття системи (сукупності методів). Тлумачення методики як процесу, як діяльності щодо використання сукупності прийомів та методів невірне, оскільки методика – це порядок, програма певного виду діяльності, а не сама діяльність.

Д. Я. Мирський висловив точку зору, що поняття методики як системи методів хоча і правильне в принципі, однак по суті є характеристикою структури методики експертного дослідження, а не самого поняття. Очевидно у визначенні повинна бути вказівка на роль методики в якості керівництва до дії експертів [4, с. 26].

Визначення Д. Я. Мирським методики експертного дослідження, на нашу думку є досить вдалим, воно ставить на перше місце саме сутність, функціональну роль цієї категорії, наповнює її «живим» змістом, наближує до практичної судово-експертної діяльності, актуалізує при цьому «виробничий» потенціал системи методів.

М. Є. Бондар, комплексно дослідивши експертну методику, сформулювала не тільки авторську концепцію поняття експертної методики, але й розробила класифікацію її за різними підставами. На її думку,

експертна методика це програма вирішення експертної задачі, що складається із послідовних практичних і розумових операцій, які спрямовані на пізнання властивостей, зв'язків і ознак об'єктів, що досліджуються з використанням системи певних методів і засобів [1, с. 17].

У цьому визначенні відображені основні риси експертної методики як основної категорії судово-експертної діяльності, а саме: а) розкрита її сутність і призначення; б) є вказівка на зв'язок методики з об'єктом дослідження; в) вказівка на структуру і зміст методики; г) вказівка щодо використання системи методів.

Таким чином, не дивлячись на певну дискусійність існуючих визначень, можна вести мову про те, що терміносистема «експертна методика», яка є основним у теорії судової експертизи, наразі цілком сформувалась.

Експертна методика як високо спеціалізоване методологічне знання у силу притаманних їй функцій безпосередньої регламентації наукової діяльності, повинна мати чітко виражений нормативний характер [6, с. 78].

Певною мірою це передбачено ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», в якому визначено те, що лабораторія повинна підтвердити, що вона може правильно використовувати стандартизовані методики, перед тим як розпочати випробування або калібрування.

Однак, залишається невирішеним питання стосовно того, що ДСТУ 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення», який визначає поняття у галузі видавничої продукції, передбачено тільки «методичні рекомендації» та «методичні вказівки», як різновиди виробничо-практичних видань, а от за «методики» взагалі не згадується. Така ситуація є неприпустимою, оскільки «методичні рекомендації» та «методичні вказівки» тільки близькі за змістом до «методики», та не є взаємозамінні [3; 10].

На сьогодні, усі експертні підрозділи Експертної служби МВС України акредитуються за стандартом ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», яким регламентовано, у тому числі, розроблення процедур або методик з певним змістом і структурою, окремі автори запропонували загальну уніфіковану структуру експертних методик, яка б відповідала положенням цього стандарту.

Так А. В. Іщенко, Ю. І. Палеха, Ю. Ю. Ярослав, А. О. Полтавський, запропонували наступний уніфікований зміст і структуру експертної методики:

1. Вихідні дані, які повинні включати, зокрема, найменування експертної галузі та методики.
2. Зміст, перелік розділів.
3. Вступ.
4. Основний текст: 4.1) об'єкт дослідження; 4.2) експертні завдання, типові питання, що вирішуються методикою; 4.3) технічні засоби та

інструментарій; 4.4) об'єкт дослідження – порівняльні зразки; 4.5) умови експертного дослідження; 4.6) стадії експертного дослідження.

5. Предметний показчик.

6. Інформаційно-довідкові дані.

7. Бібліографічний список [3, с. 642–643].

Однак, недостатньо лише розробити відповідну методику, перед її використанням експертами, вона повинна пройти відповідну процедуру, так би мовити «об'єктивної оцінки та рекомендації для використання експертами». Це передбачено ст. 8 Закону України «Про судову експертизу», згідно до якої, методики проведення судових експертиз (крім судово-медичних і судово-психіатричних) підлягають атестації та державній реєстрації у порядку, що визначається Постановою Кабінету Міністрів від 02.07.2008 № 595, якою затверджений Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз.

Держателем Реєстру методик проведення судових експертиз є Міністерство Юстиції України. На сьогодні цей реєстр містить 1229 методик за 15 класами. Наявність такого реєстру експертних методик, безумовно, є позитивним моментом але залишається проблемне питання із доступом до зареєстрованих методик та їх практичним використанням експертами, слідчими, прокурорами, суддями та захисниками.

Таким чином, проблематика пов'язана із експертними методиками, на сьогодні залишається невирішеною. До проблем теоретичного характеру можна віднести: неоднозначність у розумінні експертної методики, її структури, процесу паспортизації, атестації, стандартизації і сертифікації. Проблеми практичного характеру стосуються процедури розроблення, впровадження, апробації і використання експертами й іншими учасниками кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Бондарь М. Е. О понятии «экспертная методика». *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1990. Вып. 40. С. 13–19.

2. Великий тлумачний словник української мови. Київ – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.

3. Іщенко А. В., Палеха Ю. І., Ярослав Ю. Ю., Полтавський А. О. Задokumentовані методики експертного дослідження: нові погляди та сталі положення. *Криміналістика XXI століття: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 25–26.11.2010). Харків : Право, 2010. С. 639–644.

4. Мирський Д. Я. Понятие и структура методики экспертного исследования. *Обобщенная модель методического руководства по судебной экспертизе. Проблемы теории судебной экспертизы: сб. науч. Трудов ВНИИСЭ*. Москва, 1980. Вып. 44. С. 24–41.

5. Митричев В. С. Общие положения криминалистического идентификационного исследования материалов документов. *Труды ВНИИСЭ*. Москва, 1974. Вып. 8. С. 16–22.

6. Плесовских Ю. Г. Судебно-экспертное исследование: методология, методика, метод. *Известия Иркутской государственной экономической академии*. 2005. № 3–5. С. 77–79.

7. Словарь основных терминов судебных экспертиз / отв. ред. А. И. Винберг, А. Р. Шляхов, А. А. Эйсман. Москва : ВНИИСЭ, 1980. 92 с.

8. Шляхов А. Р. Предмет и система криминалистической экспертизы. *Труды ВНИИСЭ*. 1971. Вып. 3. С. 16–21.

9. Энциклопедия судебной экспертизы / под ред. Т. В. Аверьяновой, Е. Р. Россинской. Москва : Юристъ, 1999. 552 с.

10. Ярослав Ю. Ю. Полтавський А. О. Уніфікація структури методик експертного дослідження. *Судова експертиза. Сучасний стан та перспективи розвитку*: тези доповідей. Київ : МЮ України, 2010. С. 66–69.

Саковський Андрій Анатолійович,
директор навчально-наукового
інституту №2 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
ННІ №2 НАВС, к.ю.н., доцент

СУДОВИЙ ЕКСПЕРТ ЯК СУБ'ЄКТ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

У сучасних умовах успішний розгляд та винесення справедливих та обґрунтованих судових рішень потребує застосування спеціальних знань, а одним із суб'єктів застосування спеціальних знань є судовий експерт. Як зазначено у ст. 10 Закону України «Про судову експертизу», судовими експертами в нашій країні можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань [2]. За результатом експертного дослідження експерт складає висновок, що є джерелом доказів у провадженні. Судовий експерт є самостійним учасником процесу, а для забезпечення його незалежності від впливу будь-яких органів і осіб законодавством передбачено гарантії незалежності судових експертів та їх рівність при здійсненні професійної діяльності [4, с. 41].

Спробуємо проаналізувати досвід європейських країн щодо статусу судового експерта при здійсненні правосуддя. Правова регламентація судово-експертної діяльності у більшості країн Європи базується на кримінально-процесуальному законі, а відомчі нормативні акти регулюють внутрішній